

tatis, ut in secunda assertione ostensum est; unde multo minus illum confert per habitus aliarum virtutum quae minus perfectae sunt, et rationes de charitate multo fortius in illis procedunt, quod non solum est verum de singulis virtutibus, sed etiam de omnium illarum collectione; tum quia tota illa collectio non est participatio divinae naturae formaliter, ut natura est; tum etiam quia filatio debet in una forma fundari, que sit terminus propriae generationis seu nativitatis; superest ergo ut gratia sanctificans animam sit illa forma cui hic effectus connaturalis est. Secundo, rationes factae in praecedenti assertione, ad probandum non convenire per se hunc effectum habitui charitatis, cum proportione commutatae, oppositum probant de hac gratiae qualitate. Est enim quasi quedam intellectualis natura quae proinde ad Deum, ut Deum, in seipso, et per actus divini ordinis attingendum, tanquam ad finem ultimum, homini quidem supernaturalem, sibi autem connaturalem, ordinatur. Hoc enim modo est participatio naturae divinae ejusdem ordinis, et ideo illi debentur virtutes intellectus et voluntatis per se infusae, et ejusdem ordinis, quibus illum finem consequi possit. Quia vero haec natura gratiae non est substantialis, sed accidentialis, ideo animam, vel substantiam cui inest ita deificat, ut, faciendo illam consortem divinae naturae, faciat etiam consortem divinae filiationis. Ergo hoc modo ex vi sua naturae facit habentem, Deum per participationem, quod est esse filium adoptivum, et consequenter haeredem, quia ratione talis naturae gratiae debetur homini, connaturalitatis debito, participatio visionis Dei in seipso, qua ipse est beatus.

7. *Tertia ratio a simili.* — Tertio, declaratur a simili, servata proportione; nam homo in pura natura sumptus, eo ipso quod rationalis est, et ad imaginem Dei, est aliquo modo filius Dei, imperfecto quidem modo, si ad filiationem per gratiam comparetur, excedente tamen modum quo similis appellatio solet generaliter tribui omnibus rebus inferioribus a Deo procedentibus, et creatis. Qui excessus in hoc maxime consistit, quod creatura rationalis, ex vi similitudinis peculiaris quam habet cum Deo, tendit in illum, ut in ultimum connaturalem finem quem suis actibus immediate et in se attingere valet; et ideo ex vi ejusdem naturae illi debetur quedam beatitudo in Deo consistens, naturali capacitatib; talis substantiae accommodata. Ad

hunc ergo modum, gratiae est connaturalis supernaturalis beatitudo, et ratione illius debetur homini gratia informata. Sicut ergo homo per suam naturam habet quoddam connaturale jus ad naturalem beatitudinem, ita per gratiam habet internum jus et connaturale ad supernaturalem beatitudinem. Est tamen diversitas; nam beatitudo naturalis hominis vel Angeli, quia longissime distat a propria beatitudine Dei, etiam in modo attingendi Deum in se, ideo non meretur nomen haereditatis, neque ratione illius capacitatis naturalis meretur talis creatura nomen filii adoptivi; gratia vero quia attingit similitudinem Dei, etiam in modo videndi et amandi Deum in se, ideo filium adoptivum et haeredem Dei constituere dicitur.

8. *Auctoritate robatur.* — Unde illud 4 Joan. 3: *Charissimi nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quod erimus; scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam ridebitus eum sicuti est;* id est, jam habemus dignitatem filiorum, nondum tamen appetet, quia nondum est consummata similitudo ad Deum, quae in illius visione perficitur; eam vero obtinebimus ratione dignitatis gratiae, per quam in hac vita vere filii Dei constitui-mur. Sic enim locum illum, de similitudine per visionem beatam, quam in futura vita ratione gratiae, quam in praesenti consequimur, speramus, exposuit Evarist. Pap., epistol. 1, et Concilium Francfor., epist. ad Episcop. Hispan., et Augustinus, 22 de Civit., c. 29., et epist. 112, c. 11 et 15; et optime lib. 2 de Peccat. merit. et remiss., c. 8, ubi sic inquit: *Adoptio plena filiorum in redemptione fiet corporis nostri. Primitias itaque spiritus nunc habemus, unde jam filii Dei re ipsa facti sumus,* et cetera quae prosequitur usque ad expositionem illorum verborum Joannis. Dicit autem partim nos esse nunc filios Dei in re per similitudinem gratiae, partim in spe quoad similitudinem gloriae. Non quod filiatio Dei adoptiva in hac vita non obtineatur in re ipsa completa quoad substantiam (ut ita dicam), sed quia quoad statum, et quoad actualem possessionem haereditatis, in hac vita non comparatur. Nam quamdiu hic sumus, parvuli sumus, et ut parvuli sapimus, cogitamus et loquimur, 1 Corinth. 13; quando autem filius parvulus est, nihil differt a servo, ad Galat. 4; utique quoad exteriorem statum et haereditatis usum, cum tamen sit vere dominus omnium et vere filius; vere ergo et natura sua filiationem hanc simul cum

jure ad haereditatem gloriae nobis gratia conferit.

9. Neque contra hanc resolutionem obstant aliarum opinionum fundamenta. Ad priorem enim opinionem, respondemus secundum et tertium argumentum in capite superiori relieda non procedere de extrinseco effectu gratiae, sed de extrinseca acceptatione, quam Deus potest, vel sine illa facere, vel cum illa non facere, de qua in capite sequenti dicturi sumus. Ad illud vero de adoptione per extrinsecam, seu moralem filiationem, respondemus in adoptione humana id sufficere, divinam autem esse longe excellentiorem, quia non potest homo, illi cui per generationem non communicat propriam naturam intrinsecam, ejus participationem communicare; Deus autem, propter eminentiam suae naturae, et per omnipotentiam suam, potest id facere. Unde si adoptio precise sumatur, ut abstrahit a divina et humana, non est de ratione ejus ut per solam extrinsecam acceptationem fiat, sed solum distinguitur a naturali filiatione, quae ex propria generatione resultat, sive fiat extrinsece, ut in humana, sive per intrinsecam participationem naturae, ut in adoptione divina. Ad alteram vero opinionem, negamus charitatem esse excellentissimam supernaturalem formam, nam major est gratia quae ad illam, ut essentia ad potentiam, comparatur. Unde id quod Aureolus in suo argumento de charitate assumit, multo verius de gratia dicetur, quia illa proprie est quae hominem reddit Deo acceptum intrinsece et quasi substantialiter. Quomodo autem tam de gratia quam de charitate verum sit, sine illa non posse hominem esse acceptum Deo, nec posse non esse acceptum, si illam habeat, in capite sequenti dicam.

CAPUT III.

AN POSSIT DEUS HOMINEM SIBI GRATUM REDDERE, EUMQUE IN FILIUM ET HAEREDEM GLORIE AD-OPTARE SINE INTRINSECA QUALITATE GRATIAE INHÄRENTE?

1. *Quæstionis sensus declaratur.* — Hæc quæstio quoad alios effectus tractanda est late in capitibus sequentibus; tantum, quia in argumentis aliarum opinionum inculcatur, hoc loco expedienda breviter est, quatenus in effectibus explicatis locum habet. Quapropter non tractamus nunc de his effectibus seu denominationibus a gratia sumptis, quae inclu-

dunt etiam remissionem peccati mortalis (nam de his postea dicturi sumus), sed agimus de his effectibus, prout sub ratione tantum positiva concipiuntur, et denominationem tribuunt. Inter has autem denominaciones quædam sunt omnino intrinsecæ, ut esse fidelem, justum; aliae sunt extrinsecæ, ut esse prædestinatum, vel electum; aliae mixtæ seu ambiguæ, ut esse acceptum, vel dilectum, et in his consistit potissima difficultas quæ in quæstione præsenti versatur. Est autem præterea supponendum, tractari quæstionem de potentia Dei absoluta; nam de lege Dei ordinaria, certissimum est hos effectus non separari a gratia sanctificante, ut satis ex Scriptura et principiis fidei probatum est. Imo, juxta ea quæ diximus, id non solum intelligendum est de lege Dei extrinseca, sed de lege fundata in natura rei, seu talis qualitatis, ita ut ex natura illius non possint hi effectus ab illa separari, ita utique perseverante, quia sunt illi connaturales. Est ergo sensus quæstionis de absoluta potentia, quæ non est inutilis interrogatio, ut quidam autumant, nam ad explicandam naturam talis qualitatis, meliusque intelligendos prædictos effectus ejus, multum conferre potest, ut videbimus.

2. *Prima opinio absolute affirmans.* — In hac ergo quæstione tres versantur opiniones. Prima simpliciter affirms posse Deum facere hominem sibi gratum et dilectum, sine inhærente gratia. Hæc fuit opinio antiquorum Theologorum quos retuli cap. 1; et multi etiam moderni ita loquuntur, præcipue Soto, ibi citatus, et Medina 1. 2, q. 110, art. 4, etiamsi ibidem teneat qualitatem gratiae ex natura sua facere gratum. Et eodem modo videtur sensisse Capreolus in 1. d. 17, quæst. 1, art. 3, ad argumenta Gregorii; dicit enim non ideo hominem esse acceptum Deo, quia habet qualitatem gratiae, sed potius e contrario, quia Deus acceptat illum, dare illi qualitatem gratiae. Ex quo videtur sequi posse hominem esse acceptum Deo, etiamsi non detur illi illa qualitas, quia prius potest separari a posteriori, esse autem acceptum idem esse videtur quod esse gratum seu dilectum. Ratio hujus sententiae est, quia esse dilectum seu gratum, vel est denominatio extrinseca, vel per illam potest sufficienter fieri; ergo, quamvis de facto non faciat Deus hominem gratum sine inhærente gratia, posset id facere per extrinsecum actum; nam sic acceptando vel diligendo hominem, eum sibi gratum per illum actum extrinsece denominaret. Confir-

matur et declaratur, nam hoc modo unus homo acceptat alium in amicitiam suam, quamvis nihil in eo ponat; et eodem modo unus adoptat alium in filium vel acceptat, seu instituit in haeredem; ergo multo magis Deus potest quid simile facere cum homine.

3. *Secunda opinio absolute negans.* — Secunda sententia, et extreme contraria, est non posse Deum facere hominem justum vel sibi gratum sine habituali gratia inhaerente, et justitia. Hanc praecepit defendunt Aureolus et nonnulli alii ex citatis c. 4 pro secunda sententia. Fundamentum est, quia non potest Deus suo actu libero, novo et peculiari modo denominare creaturam, nisi vel mutationem aliquam in illa supponat, vel illam faciat, sub mutatione creationem comprehendendo; ergo non potest sibi gratum facere hominem, nisi in illo faciat mutationem per formam gratificantem. Antecedens declaratur imprimis, quia solus actus intellectus vel voluntatis Dei denominat extrinsecos creaturam; sed in actu intellectus, ut sit nova denominatio, supponi debet necessario in objecto aliquid novum; nam res possibilis abstractive scita a Deo, non potest denominari cognita intuitive ab eodem, nisi supponatur futura, quod habituaria est per aliquam mutationem seu productionem; ergo etiam actus voluntatis Dei non denominat libere creaturam, nisi vel mutationem faciat, ut dicitur amare quod creat, vel mutationem supponat, ut dicitur odisse eum qui peccat; nec potest aliter intelligi similis denominatio. Et ratio a priori est, quia inter duo extrema non potest intelligi nova habitudo, vel denominatio sine mutatione alterius; sed homo, verbi gratia, conditus in pura natura, non est gratus Deo, nec amicus; ergo non potest talis denominatio de novo fieri in homine, nisi vel in ipso vel Deo aliqua supponatur mutatio; sed haec non potest esse in Deo; ergo debet esse in homine; sed in homine esse non potest, nisi ab ipso Deo fiat, quia nullus, nisi Deus, potest facere hominem gratum Deo; ergo debet illa mutatione fieri per infusionem talis qualitatis, ex qua necessario resultet talis denominatio. At vero illa qualitas esse non potest nisi gratia; ergo neque mutatione illa esse potest, nisi infusione gratiae natura sua sanctificantis, et habitualis. Nam quia talis denominatio et gratificatio permanet, etiam cessante operatione, ideo necessarium est illam mutationem fieri per infusionem gratiae habitualis.

4. *Confirmatur et declaratur*, quia Deus

complacet in homine sic grato, longe alio et altiori modo quam complacet in esse naturali hominis; ergo impossibile est sic complacere in illo, quin in eo cognoscatur aliquam superiorem perfectionem, ratione cuius sic complacet; ergo haec denominatio placentis Deo supponit aliquam mutationem realem in homine, quam complacentia illa habet pro objecto, et quasi fundamento. Primum antecedens patet, tum quia Deus prudentissime habet talem complacentiam, ac proinde in eo in quo complacet supponit aliquid, ratione cuius vere sit dignus tali complacentia; tum etiam, a contrario, quia non potest Deo dispergere natura, verbi gratia, bona, nisi intelligatur mutata per culpam; ergo neque e converso potest novo modo complacere natura, nisi de novo mutata per gratiam.

5. *Tertia opinio distinguit.* — Tertia sententia convenit cum praecedenti, in hoc quod non potest hic effectus fieri sine infusione gratiae inhaerentis; differt tamen, quia non putat esse necessariam gratiam habitualis, sed actualem sufficere, seu alterutram illarum. Hanc opinionem tenent aliqui moderni, cum quibus disputaturi sumus latius in sequentibus. Fundamentum est, quia actus gratiae est optima forma animae, et digna ut in illa complacet Deus, et ita actiones sanctae placent Deo, non solum quia manant a gratia habituali, sed etiam propter honestatem et rectitudinem suam. Quod maxime verum est de amore Dei super omnia, qui virtute includit omnem rectitudinem; ergo ex parte sua sufficit ad gratificantem animam, etiamsi Deus aliam permanentem formam infundere nolit. Neque obstabit quod illa forma sit quasi transiens, tum quia illud est accidentarium ex imperfectione subjecti, nam de se posset permanenter durare, sicut durat in angelo vel in beato; tum maxime quia, licet homo cesseret ab illo actu, quamdiu contrarium vel repugnatum non habet, ex vi illius manet rectus et justus, secundum moralem rectitudinem in suo ordine, etiam sine habitu physico, permanentem. Quod ex contrario optime declaratur, nam qui peccat mortaliter, etiamsi cesseret ab actu, manet vere injustus et peccator, quamdiu actum praecedentem non retractat, quae denominatio non est ab habitu physico, sed a macula peccati, quae moraliter permanet; ergo idem posset Deus e contrario facere per solum actum charitatis.

6. *Ambiguitas tollitur.* — Haec opinionum diversitas magna ex parte pendet ex verbo-

rum varietate, quantum ad significandam denominationem intrinsecam vel extrinsecam, ut in principio proposui. Nam saepe contingit ut vox ipsa ambigua sit et multiplex. Exemplo declaratur in ea denominatione, qua res sancta dicitur. Saepe enim denominatur res sancta per habitudinem vel consecrationem extrinsecam, ut res Deo dicatae dicuntur sanctae vel sanctificatae, ut est frequentius in Scriptura; aliquando vero dicit denominationem intrinsecam, et maxime quando tribuitur personae rationali; sic enim dicitur homo sanctus, ab interna sanctitate quam in se habet. Simili ergo modo utramque denominationem involvere possunt, esse dilectum, gratum, vel acceptum; nam haec voces, quatenus significant capacitem personae seu objecti, ut ad illam terminetur divinus actus, dicunt denominationem intrinsecam, ut esse dignum acceptatione vel complacentia Dei; quatenus vero dicunt actum Dei, ut relatum ad talia objecta, includunt denominationem extrinsecam a tali actu, ut esse acceptum, etc. Unde etiam oportet advertere an divinus actus significatus per has voces, vel inclusus in significato vocis, dicat habitudinem ad eamdem formam quae per illum datur, vel ad alium effectum seu terminum; nam in priori modo forma intrinseca data homini, et extrinsecus actus Dei sunt per se connexa, posteriori autem modo non ita connectuntur; ut, verbi gratia, cum homo gratus dicitur Deo acceptus, vel complacens illi, aut dilectus ab ipso, potest id intelligi praeceps ratione pulchritudinis, aut bonitatis quam per gratiam in se habet; vel potest intelligi in ordine ad gloriam, quia, eo ipso quod Deus complacet in homine habente gratiam, etiam illum acceptat ad gloriam secundum presentem justitiam.

7. *Assertio prima.* — Dico ergo primo: esse gratum et acceptum Deo vel ab eo dilectum, ut praeceps significant objectum proportionatum tali amori vel acceptationi, non possunt homini convenire sine intrinseca gratia, quae conferat homini participationem divinae naturae, ratione cuius deificari dicatur, et reddi aptus et proportionatus tali dilectioni Dei. Probatur assertio, quia non potest effectus formalis fieri sine causa formalis, nec Deus per se potest illam supplere; sed haec gratificatio quoad hos effectus fit ab inhaerente gratia formaliter, et tanquam a causa connaturali respectu talium effectuum; ergo implicat fieri sine tali causa. Et confirmatur; nam, li-

cet Deus possit facere ut voluntas eliciat actum charitatis sine habitu, non tamen potest facere ut eliciat illum connaturaliter, neque ut sit intrinseco bene disposita ad eliciendum talem actum sine habitu, quia ille est effectus intrinsecus et formalis talis habitus; sed esse gratum, verbi gratia, dicit esse ita dispositum intrinseco, ut sibi debeatur talis dilectio, vel acceptatio, vel dispositio, seu virtus intrinseca necessaria ad connaturaliter operandum divina opera; ergo non potest fieri homo sic gratus sine intrinseca forma. Confirmatur, quia repugnantia clara est, quod denominatio intrinseca fiat per formam extrinsecam; ergo praedicta quae talem denominationem dicunt, non possunt suppleri sine intrinseca forma. Denique confirmatur, quia hoc modo esse gratum, nihil aliud est quam habere in se participationem divinæ naturæ, cui connaturaliter debeantur actus videndi et amandi divini ordinis, ut capite praecedenti explicatum est; sed impossibile est intelligere hominem factum hoc modo participem divinæ naturæ sine gratia inhaerente; ergo.

8. *Instantia.* — *Solvitur.* — Solet autem contra hoc instari, quia per incarnationem sanctificata fuit anima Christi ipsa divinitate, ita ut, licet habitus gratiae non reciparet, esset vere et perfecte sancta; ergo potest Deus per se supplere effectum formalem gratiae habitualis, potestque hic effectus fieri per solam denominationem extrinsecam, quia divinitas non potest denominare sanctum intrinseco, cum non possit esse intrinseca forma. Respondet concedendo animam illam fuisse sanctificatam ex vi unionis, non tamen proprie per extrinsecam denominationem, sed per intrinsecam et substantialem unionem humanitatis ad Verbum, per quam factum est ut Verbum realiter et intime sit conjunctum humanitati, non ut forma, sed ut realis terminus a quo provenit formaliter illa sanctificatio. Addendum vero ulterius est sanctificationem illam esse alterius rationis, quia non est accidentalis, sed substantialis. Unde si praeter illam unionem non fuissent habitus infusi animae Christi, revera careret illa pulchritudine spirituali, quam gratia creata confert, et potentiae ejus non essent connaturaliter dispositae ad efficiendos actus supernaturales, et ideo ad hos effectus formales etiam fuerunt illi necessarii habitus. Atque ita proprius effectus talium habituum nunquam potuit formaliter suppleri per aliam denominationem vel unionem, sed potuit dari alius effectus

nobilior analogice conveniens in nomine sanctitatis cum gratia creata.

9. *Assertio secunda.*—Dico secundo : esse gratum, et similes denominationes, quatenus, præter esse intrinsecum gratiæ, addunt denominationes extrinsecas cum habitudine ad alios terminos præter ipsam gratiam, possunt et separari ab inhærente gratia, et a Deo conferri sine tali gratia. Probatur generaliter primo, quia omnes effectus qui per similes denominationes significantur, sunt secundarii respectu habitus gratiæ, et ideo sunt ab illa separabiles. Secundo, quia sunt veluti morales effectus qui pendent ab actu libero Dei ratione distincto ; nam effectus physicus gratiæ (ut sic dicam) solum est facere participem naturæ divinæ secundum altiore gradum intellectualitatis, quam possit esse connaturalis substantiae creatæ; hic ergo effectus ita est inseparabilis ab illa forma, ut nec sine illa dari, nec ipsa sine illo infundi possit; quod vero persona habens hanc naturæ divinæ participationem sit etiam sic grata, ut secundum præsentem statum sit actu accepta ad beatitudinem æternam, vel ad aliam familiarem amicitiam, et similia, est quid morale et pendens ex alio affectu Dei, ratione distincto a voluntate dandi formam talem gratiæ; ergo tales effectus, vel denominationes sunt separabiles a gratia. Tertio, quia denominatio intrinsecæ potest fieri sine extrinseca sibi addita; sed hæc prædicata sub illis rationibus addunt denominationes extrinsecas; ergo potest esse forma extrinseca sine illis effectibus. Consequentia nota est. Antecedens explicabitur melius discurrendo per nonnullas denominationes quibus hi effectus explicantur.

10. *Explicantur denominationes extrinsecæ a gratia provenientes.*—Prima est, qua homo justus dicitur acceptus ad gloriam. Duobus enim modis potest hæc acceptatio explicari : uno modo solum quoad debitum connaturalitatis, alio modo quoad actualem acceptationem ex parte Dei. Priori modo, adeo est intrinsecus gratiæ effectus facere hominem acceptum ad gloriam, aptitudine utique intrinseca, seu acceptabilem, quantum est ex parte gratiæ, ut sit ab illa prorsus inseparabilis. Quia nimur fieri non potest ut gratia inhæreat alicui personæ, quin illam reddat connaturali modo capacem gloriæ, ac subinde ita acceptabilem, ut actualis acceptatio ei sit debita debito connaturalitatis. Sicut anima rationalis, eo ipso quod rationalis est, est de se accepta seu acceptabilis dicto modo ad beatitudinem naturalem. Et similiter e converso fieri non potest ut sine tali gratia persona creata habeat illam connaturalitatem cum gloria, ita ut illi sit debita tali debito proportionis seu connaturalitatis. Quia tale debitum non potest intelligi, nisi ratione alicujus creatæ formæ, quæ sit participatio divinæ naturæ, qualis superiori capite explicata est; nulla vero persona creata ex vi propriæ naturæ hanc participationem vel proportionem habet, ut suppono; ergo impossibile est intelligere quod illam recipiat, nisi per intrinsecam qualitatem, quæ non potest esse nisi gratia, quia nulla qualitas altioris ordinis per modum participationis divinæ naturæ intelligi potest.

11. Locutus autem sum de persona creata, quia persona increata in assumpta natura creata haberet intrinsecum et connaturale jus ad gloriam, etiamsi careret gratia creata, quia gratia unionis eminentiori modo continet illam dignitatem. Et nihilominus etiam in tali persona gratia creata secundum connaturalem proportionem debet præcedere, ordine saltem naturæ, in natura creata, et immediatus est connaturalis ipsi quam gloria, quia hæc semper correspondet gratiæ, tanquam operatio propriæ naturæ, et eadem ratione, licet sit possibile de potentia absoluta dari alicui personæ creatæ lumen gloriæ sine proprio habitu gratiæ sanctificantis, et tunc visio Dei esset connaturaliter debita intellectui creato, ut elevato per lumen gloriæ; nihilominus in eo casu neque ipsum lumen daretur connaturaliter tali personæ, nec ipsa visio haberet plenam et perfectam connaturalitatem, quatenus intime pendet ab ipsa animæ essentia, quatenus vitalis actio est, ut in libro præcedenti exposuimus.

12. *Actualis collatio gratiæ potest esse sine actuali acceptatione ad gloriam.*—At vero posteriori modo, scilicet, quoad actualem acceptationem, potest optime acceptatio ad gloriam a gratia separari, quia posset Deus homini dare gratiam, non solum ad tempus, sed etiam perpetuam, et nolle illi visionem suam unquam concedere, ac subinde non acceptare illum actualiter ad gloriam, quia hæc acceptatio nihil aliud est quam voluntas dandi homini aliquando gloriam. Et e converso posset Deus non dare alicui qualitatem gratiæ, et illi visionem suam concedere. Primum patet capite sequenti ; secundum vero non est ita clarum, quia operatio est posterior quam natura, et ab illa pendens, saltem mediante aliquo principio habituali. Unde non de-

fuerunt qui dixerint sine lumine gloriæ non posse aliquem ad visionem Dei admitti, et sine habitibus gratiæ proportionatis non posse supernaturales actus exerceri. Unde fit consequens non posse Deum acceptare hominem ad actus gloriæ, non dando illi gratiam habitualē, saltem quoad habitus potentiarum. Ex quo posset alius inferre, non minus necessarium esse proprium habitum gratiæ, quia etiam tales actus intrinsecæ, ac vitaliter, et principalius a substantia animæ pendent. Sed hæc sententia in superioribus a nobis rejecta est, et in sequenti libro etiam ostendemus dependentiam talium actuum ab habitibus non esse essentialē, neque ita intrinseca, quin possit a Deo aliter suppleri, etiam si tunc actus alio modo non ita connaturali fierent. Unde fit posse etiam Deum acceptare hominem ad gloriam sine gratia habituali, nam potest hominem recipere et elevare ad claram sui visionem sine ullo habitu gratiæ; ergo multo magis acceptare, quia acceptare ad gloriam, non est nisi velle illum dare secundum præsentem statum, etiamsi non statim detur, sed postea danda sit, si in eo statu perseveretur. Posset ergo Deus sua voluntate decernere dare suam visionem homini non habenti gratiam, nec peccatum, si ita perseveret usque ad mortem, quod etiam facile posset per providentiam Dei concedi. Denique hic etiam illa procedit ratio, quod gratia et gloria sunt res realiter distinctæ, et sine repugnancia separabiles; ergo potest Deus velle efficaciter dare alicui gloriam, nunquam illi qualitatem gratiæ conferendo; hoc autem nihil aliud est quam acceptare illum ad gloriam sine gratia.

13. *Alia denominatio gratiæ declaratur.*—Hinc facile eadem doctrina applicatur ad aliam appellationem, qua homo habens talem qualitatem gratiæ denotatur. Quia illa denominatio in uno sensu vero et propriissimo potest esse tantum intrinseca, et sic non potest a qualitate gratiæ inhærente separari; in alio vero sensu potest denominationem extrinsecam formaliter includere, et sic poterit a qualitate gratiæ separari. Declaratur prior pars, quia esse gratum intrinsece, physice aliquando nihil est aliud quam esse affectum illa qualitate quæ est gratia, sicut esse album est esse affectum albedine; theologicæ vero rem magis explicando juxta dicta, nihil est aliud esse gratum quam esse factum participantem divinæ naturæ; sic ergo denominatio gratiæ propriissima est, et maxime intrinseca.

Unde sicut effectus formalis non potest fieri sine intrinseca et connaturali forma, ita e contrario fieri non potest ut talis forma inhæreat subjecto, et illi non conferat suum effectum formalem, quia hoc essentiale est omni formæ, ut suppono.

14. *Pars altera superioris denominationis probatur.*—Alteram item pars probari potest, primo, quia sicut multiplicatur forma, potest etiam multiplicari denominatio ab illa desumpta; sed gratia duplex est : alia creata et intrinseca, alia increata et extrinseca, juxta dicta supra proleg. 3; ergo etiam esse gratum potest utroque modo conferri. Secundo, idem probatur, denominationem illam extrinsecam declarando. Nam si (ut diximus fieri posse) Deus acceptaret hominem secundum præsentem statum ad æternam beatitudinem, non dando illi qualitatem gratiæ, tunc merito posset denominari extrinsece gratus. Extrinsecus quidem, quia per solum actum Dei, qui in homine secundum præsentem statum nihil intrinsecum poneret; gratum vero, quia esset acceptus ad gloriam, seu quia complaceret æterno Patri dare illi regnum, hæc enim sine dubio magna gratia esset, licet extrinseca. Dices : etiam prædestinatus eo ipso dicitur gratus Deo sine alio dono gratiæ, etiamsi sit in statu peccati. Respondetur negando sequelam; nam ad hanc denominationem, secundum communem usum ejus, necessarium est ut homo sit ordinatus ad gloriam, et acceptus secundum præsentem justitiam seu statum. Unde si prædestinatus utrumque haberet sine dono inhærente, denominaretur gratus pro eo tempore, pro quo esset sic ad gloriam acceptus; at vero si tantum sit ordinatus ad gloriam, non tamen pro aliquo tempore, secundum statum quem in illo habet, tunc non erit acceptus ad gloriam, et consequenter nec gratus.

15. *Auctores quidam exponuntur.*—Et juxta hanc doctrinam intelligendi sunt auctores allegati, qui distinguunt in gratia esse qualitatis et esse gratiæ, et aiunt posse augeri in esse gratiæ, licet non augeatur in esse qualitatis; nam per esse gratiæ intelligent acceptationem ad gloriam, acceptationem, inquam, actualem, nam aptitudinalis, quæ acceptabilitas dici potest, convenient gratiæ, ut talis qualitas est; ideoque secundum illam rationem non potest distingui esse gratiæ ab esse qualitatis, nec unum est separabile ab alio, nec potest augeri sine alio, ut ex dictis patet. Intelligendo autem per esse gratiæ ac-